

ಕನ್ನಡದ ಹುಲಿ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರ ನಾಡು-ನುಡಿ ಸೇವೆ

ಡಾ. ನಾಗಪ್ಪ ಸುರಳಿಕೇರಿ

ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಸರಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ನರಗುಂದ

Abstract:

ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಭಾರತವು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿದೆ. ಋಷಿ-ಮುನಿಗಳು, ಸಾಧು ಸಂತರು, ಕವಿ ಪುಂಗವರು, ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರು, ಪಂಡಿತರು ಹಾಗೂ ಶರಣರು ಜನಿಸಿದ ಭರತಭೂಮಿ ಇದು. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿಮಳ ಹರಿಸುವ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ನಾಡಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕವಾಗಿ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಸಂತರು, ಶರಣರು, ಕವಿಗಳು, ನಾಡ ಪ್ರೇಮಿಗಳು, ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪಂಡಿತರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನಾಡಿಗೆ ನೀಡಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ನಡೆದಾಡಿದ ನಾಡು ಈ ಕರುನಾಡು. ಇವರು ನಾಡಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೂಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಕೂಡ ಒಬ್ಬರು. ಇವರು ನಾಡು ನುಡಿಗೇ ಅಪಾರ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

Keywords: ಕನ್ನಡದ ಹುಲಿ, ಕನ್ನಡಿಗ, ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ, ನಾಡು-ನುಡಿ.**ಪೀಠಿಕೆ**

ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇವರ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ದಾರಿ ದೀಪವಿದ್ದಂತೆ. ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಚಿಕ್ಕವರು ಮುಂದೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯೂ, ಉತ್ಸಾಹವೂ ಉಂಟಾಗಿ ಅವರು ಮಹಾನ್ ಸಾಧಕರಾಗಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ನಾಡಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬಾಳಿ ಬದುಕಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ 19 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನಾಡ ಪ್ರೇಮಿಯಾಗಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರೇಮಿಯಾಗಿ, ಕನ್ನಡ

ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ನಾಡು ಕಂಡ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕನ್ನಡಿಗನಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಅಜರಾಮರವಾಗಿ ಉಳಿಸಿ ಹೋದವರೆಂದರೆ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು.

ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಕನ್ನಡ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದವರು, ನಾಡಿನ ಹಿತ ಚಿಂತಕರು, ಅತ್ಯಂತ ಸಾಹಸಿಗರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವರ ಕುರಿತು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. 19ನೇ

Please cite this article as: ನಾಗಪ್ಪ ಸುರಳಿಕೇರಿ. (2024). ಕನ್ನಡದ ಹುಲಿ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರ ನಾಡು-ನುಡಿ ಸೇವೆ. ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ನೋವೇಟಿವ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್, 3(2), 140-148

ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಬ್ರಿಟಿಷರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. 1834 ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸರಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ, ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಾನಮಾನ ನೀಡುತ್ತಾ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಉತ್ಸಾಹಿಗಳು ಮತ್ತು ಚೈತನ್ಯಶೀಲರಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡ ಸೇನಾನಿಯಾಗಿ ದೊರಕಿದವರೆಂದರೆ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ರಸೆಲ್ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡದ ಸೇವೆಗೆ ಕಂಕಣ ಬದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಇವರ ಸಾಹಸ, ಧೈರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಇವರನ್ನು “ಹುಲಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ” ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರ ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿ ಸೇವೆ

‘ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೋರಾಡು ಕನ್ನಡಕಂದ, ಕನ್ನಡವ ಕಾಪಾಡು ನನ್ನ ಅನಂದ’ ಎನ್ನುವ ಕುವೆಂಪುರವರ ವಾಣಿಯನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕರುನಾಡ ತಾಯಿಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಾಗಿ, ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡಬೇಕು, ನಾಡು-ನುಡಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. 19ನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧವು ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಪ್ರಭಾವ

ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿತ್ತು. ಕನ್ನಡದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ನೆಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕನ್ನಡ ಕಲಿಯದ, ಕನ್ನಡ ಮಾತನಾಡದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಈ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು.

ಕನ್ನಡ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮರಾಠಿ ಕಲಿಯುವುದು, ಮರಾಠಿಯಲ್ಲೇ ಮಾತನಾಡುವುದು, ಮರಾಠಿಯಲ್ಲೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿಯುವುದು ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕನ್ನಡದ ಅವಸ್ಥೆ ಹೇಗಾಗಿರಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವೇ ಅನಾಥವಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಸಂದಿಗ್ಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕರುನಾಡ ಕಂದನಾಗಿ, ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿ ಹೋರಾಟಕ್ಕಾಗಿ, ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಕರುನಾಡಿಗೆ ಬೆಳಕು ಕೊಡುವ ಸೂರ್ಯನಾಗಿ, ಕನ್ನಡದ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಪುತ್ರನಾಗಿ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪುರಸ್ಕಾರ ದೊರಕಿಸುವ ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡ ಸೇನಾನಿಯಾಗಿ, ‘ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಹೊಸ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಚಿಲುಮೆಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿ’, ‘ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಶಿಸಿ ಹೋಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಜೀವ ತುಂಬಿಸಿದ ಪುಣ್ಯಜೀವಿಯಾಗಿ’, ಕರುನಾಡು ದೇವಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಒಬ್ಬ ಅಪ್ರತಿಮ ಕನ್ನಡಿಗನೆಂದರೆ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕುವೆಂಪುರವರ ವಾಣಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರಗೆ ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡಿಗನಾಗಿ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಅನ್ಯಭಾಷೆ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ, ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸುವ ಮಹಾಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದವರು. ಇಂತಹ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕನ್ನಡಿಗ ಸಿಗದೇ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಕನ್ನಡದ ಸ್ಥಿತಿ ಇನ್ನೂ ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಎಜ್ಯುಕೇಶನಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಆಗಿನ ಬ್ರಿಟಿಷ್

ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ರಸೆಲ್ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿಯ ಇಡೀ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿದಾಗ ರಸೆಲ್ ಸಾಹೇಬರು ಕನ್ನಡದ ಪರವಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಲು ಮುಂದಾದರು.

ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು 1865 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ 'ಮಠಪತ್ರಿಕೆ'ಯ ಮೊದಲ ಸಾಲು ಈ ರೀತಿ ಇದೆ. "ಈ ಕರ್ನಾಟಕ ಶೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ವಿಸ್ತಾರವು ಆಗತಕ್ಕದ್ದು" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. 1865 ರಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ 'ಕರ್ನಾಟಕ' ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆ 1973 ನವಂಬರ 1 ರಂದು 'ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ' ಇದ್ದ ಹೆಸರು ಬದಲಾಗಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ' ಎಂದಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಹೆಸರನ್ನು 1865 ರಲ್ಲಿಯೇ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು.

ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಎಜ್ಯುಕೇಶನಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್ ಆಗಿ ನೇಮಕವಾದಾಗಿನಿಂದ ರಸೆಲ್ ಅವರಿಗೆ ಬಲಗೈ ದೊರಕಿದಂತೆ ಆಯಿತು. ಇವರಿಬ್ಬರ ಕಾರ್ಯವೂ ಬಹಳ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಇವರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿ, ಶಿಕ್ಷಣ-ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಾಗಾಲೋಟದಿಂದ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಕನ್ನಡದ ಸುಪುತ್ರರಾಗಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಾಗೂ ನಾಡ ಪ್ರೇಮಿಗಳಾಗಿ ಮತ್ತು ಸದಾಕಾಲ ಪ್ರಗತಿಪರ ವಿಚಾರ ಧಾರೆಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡವರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಊರೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟಿದ್ದರ ಫಲವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು.

ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಎಜ್ಯುಕೇಶನಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ತವ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿಗೆ ಅನುಪಮವಾದ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ತದನಂತರ ನಿವೃತ್ತಿ ಜೀವನ ಕಳೆಯುವಾಗಲೂ ಅವರನ್ನು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಎಂದು

ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಇಂದು ಅವರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಪದನಾಮದಿಂದಲೇ ಕರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

"1855-56 ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 12 ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಇಲ್ಲಿ 1341 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರೆ, 1865-66 ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 48 ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 4164 ಆಯಿತು. 1882-83 ರಲ್ಲಿ 341 ಶಾಲೆಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 29,711 ಆಯಿತು. ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ 1855-56 ರಲ್ಲಿ 13 ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1498 ಇತ್ತು. 1882-83 ರಲ್ಲಿ 177 ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 15219 ಆಯಿತು. ವಿಜಾಪೂರದಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ 1855-56 ರಲ್ಲಿ 9 ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು 395 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರೆ, 1882-83 ರಲ್ಲಿ 150 ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 9964" ಆಯಿತು. ಈ ಅಂಕಿಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಹು ಏರಿಕೆಯಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಮೊದಲು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಾಠಿ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುವುದು, ಕನ್ನಡದ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವುದು, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಕಲಿಸುವುದು, ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವೇ ಮೊದಲಾಗಬೇಕು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಅವರ ಮನಸನ್ನು ಗೆದ್ದು ಆಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮನ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಕನ್ನಡದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಾಗ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರ ಕಾರ್ಯ ನೋಡಿದರೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ ಕವಿಗಳ ವಾಣಿ 'ಹೊತ್ತಿತೋ ಹೊತ್ತಿತು ಕನ್ನಡದ ದೀಪ' ಎಂಬುದು ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. 1866 ರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಎಜ್ಯುಕೇಶನಲ್

ಇನ್‌ಸ್ಟೆಕ್ಟರ್ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕನ್ನಡ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಒಂದು ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದ ಮಠಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿಯ ಕುರಿತು ಸುತ್ತೋಲೆಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಇವರು ಕಳಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಕುರಿತು ಒಂದು ನೋಟಿಸು ಹೀಗಿತ್ತು. “ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸ್ಕೂಲ್ ಮಾಸ್ತರಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವುದೇನೆಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಕಡಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಡಿಗೆ ಬರುವ ಪತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರಿಯಬೇಕು” ಅಂದರೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಸರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮರಾಠಿ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಆದಕಾರಣ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಕನ್ನಡದ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಮತ್ತು ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಗೆ ಸೇರುವ ಮೊದಲು ಮುಂಬಯಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಶಾಲೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದವು. ಆಗಿನ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದವರೇ ಮುಖ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆ ಸರಕಾರಿ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಆಗಿನ ಜನರೂ ಸಹಿತ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡವನ್ನು ಕಲಿಸದೆ ಆಗಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮರಾಠಿಯನ್ನೇ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರೂ ಸಹಿತ ಚಿಕ್ಕವರಿದ್ದಾಗ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಕಲಿತವರಾಗಿದ್ದರು. ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಬರಿಯಲ್ಲಿಕ್ಕೂ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಾತೃಭಾಷೆ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ

ಕರ್ನಾಟಕದವರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಜ್ಞಾನವೇ ಮುಖ್ಯ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸಾರ ಆಗಬೇಕು, ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡುತ್ತಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಜನರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಲು ಮುಂದಾದರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ವಿದ್ಯೆಯ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಊರಿದವರು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅದರ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರ ಅಭಿಲಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಶುರು ಮಾಡಿದರು. ಕನ್ನಡದ ಜನರಿಗೆ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಮಾಸ್ತರ ಜನರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಮರಾಠಿ ಪ್ರಭಾವ ತಗ್ಗಿಸುತ್ತಾ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಬೇಕು ಎಂದು ತಿಳಿ ಹೇಳಿ, ಮರಾಠಿ ಮಾತನಾಡುವ, ಕಲಿಸುವ ಮಾಸ್ತರ ಜನರಿಗೆ ಕೋಪದಿಂದ ಬೈದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತನಾಡಿ ಕಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಆದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಧಾರವಾಡದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಒಟ್ಟಾರೆ ಕನ್ನಡದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಮರಾಠಿ ಕಲಿಕೆ ಬೇಡ, ಸ್ವಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಕಲಿಯೋಣ, ಬರಿಯೋಣ, ಬೆಳೆಸೋಣ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಧಾರವಾಡ ಪ್ರದೇಶ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಧಾರವಾಡ ಭಾಗ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕನ್ನಡಮಯವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣೀಕರ್ತರಾದರು. ಅವತ್ತು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಈಗಲೂ ಧಾರವಾಡ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡುತ್ತಾ ಹೋದ ಹಾಗೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ದೊಡ್ಡ

ಸ್ಥಾನಮಾನ ಸಿಗುವ ದಿನಗಳು ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದವು.

ಇವರ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಆದೇಶ ಪತ್ರ ಹೀಗಿದೆ “ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದಗಳೂ, ಭಾಷಾ ರೂಢಿಗಳೂ ಗಾದೆಗಳೂ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ನಿಮ್ಮ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬರಬಾರದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಬಹುಜಾಗೃತ ಪಡಬೇಕು. ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಸೇರಿಸುವುದು ಮಧ್ಯಮ, ಮುಸಲ್ಮಾನಿಯಾ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮಿಶ್ರ ಮಾಡುವುದು ಕನಿಷ್ಠವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮರಾಗಿ, ಮರಾಠಿ ಮಿಶ್ರ ಮಾಡಬೇಡಿ, ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರದ ಹಾಗೆ ಜಾಗೃತಿವಹಿಸಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಉರ್ದು ಬಳಸಿ ಕನಿಷ್ಠರಾಗಬೇಡಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಳಸಿ ಮಧ್ಯಮರಾಗಬೇಡಿ ಕನ್ನಡ ಬಳಸಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮರಾಗಿ ಎಂದು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮುಂದುವರಿದು ಅವರು ಒಂದು ನೋಟಿಸಿನ ಮೂಲಕ “ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಇವೆರಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಯಾವತ್ತು ಪಂತೋಜಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದೇನೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರುವ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪಂತೋಜಿಗಳು ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡ ಬರಿಯುವುದರ ಕಡೆಗೆ ಬಹು ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿರುವುದು ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಇವತ್ತಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅವರು ಶುದ್ಧ ಬರಿಯುವುದರ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷ್ಯ ಗೊಡಬೇಕು” ಎಂದು ಆದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಹೊರಡಿಸಿದ ಈ ಆದೇಶ ನೋಡಿದರೆ ಸದಾಕಾಲ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಕನ್ನಡದ ಏಳಿಗೆಯನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಯ ಮಾಸ್ತರ ಜನರಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಸಹಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು

ಅವರಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನ ಮೂಡಿಸಿದರು. ಇವರ ಶ್ರಮದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಓದು ಬರಹ ಬಲ್ಲವರು ಹೆಚ್ಚಾದರು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಜನರಿಗೆ ತಲುಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಈ ಹಿಂದೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳಾದ ಪಂಪ, ರನ್ನ, ಜನ್ನ, ಪೊನ್ನ, ನಾಗವರ್ಮ, ವಚನಕಾರರು, ಕೀರ್ತನಕಾರರು, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಹರಿಹರ, ಆಂಡಯ್ಯ, ಚಾಮರಸ, ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ ಇನ್ನೂ ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ನಾಡು ನಮ್ಮ ಕರುನಾಡು ಇವರೆಲ್ಲ ಯಾರೂ ಮರೆಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ನಾಡಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ಭಾಷೆಗೂ ಇರದ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಭಾಷೆ ನಮ್ಮದು.

‘ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗ’ದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ನಾಡು ನುಡಿಯ ಕುರಿತು ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಕನ್ನಡನಾಡು ಕಾವೇರಿ ನದಿಯಿಂದ ಗೋದಾವರಿ ನದಿಯವರಿಗೆ’ ಹಬ್ಬಿತ್ತು ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಖಂಡತೆ ಮತ್ತು ವೈಭವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಅಖಂಡ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಅರಸರು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಹೋರಾಡುತ್ತ, ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದು ಕನ್ನಡಿಗರ ಪಾಲಿಗೆ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ ಇತಿಹಾಸವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪತನವಾದ ಕೂಡಲೇ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಹರಿದು ಹಂಚಿ ಹೋಗಿ ತುಂಡು-ತುಂಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಾದವು. ನಂತರ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ‘ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ’ ಹಾಗೂ ‘ಹೈದರಾಬಾದ ಕರ್ನಾಟಕ’ವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಮರಾಠರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ‘ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ’ವೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಬ್ರೀಟಿಷರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಇದು ಮುಂದುವರೆದಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯೇ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಯಿತು.

ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಹೋಗಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗ 'ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ' ಎಂದಾಯಿತು. ಇದನ್ನೋಡಿದರೆ ಮನಸಿಗೆ ಖೇದಕರ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡು, ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ರಾಜಮಹಾರಾಜರು, ಕವಿಗಳು ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದೇ ಮೆರೆದಾಡಿದ ನಾಡು ನಮ್ಮದು. ಆದರೂ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ನಿಜಾಮರ, ಪೇಶ್ವೆಗಳ ಹಾಗೂ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮರೆಯಾಯಿತು. ನಂತರ 19ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಕಟ್ಟಲು, ಮತ್ತೆ ಬೆಳಗಿಸಲು ಕನ್ನಡದ ಜ್ಯೋತಿಯಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಇವರೇ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ನೆಚ್ಚಿನ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು.

ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಈ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಕವಿಗಳ ತಂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗತೊಡಗಿತು. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಕನ್ನಡದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವವರಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಯ ಮಾಸ್ತರರಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೇ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪುರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬಾಣ ಕಾದಂಬರಿಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅನುವಾದಕರಾದ ಗಂಗಾಧರ ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರ ತುರಮರಿಯವರು ಒಂದು ಮಠದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಅವರನ್ನು ಕನ್ನಡಮನ ಸೇವೆಗೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸಿದರು. ತುರಮರಿಯವರು ಟ್ರೇನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಕರೆಂದು ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ತದನಂತರ ಇವರು ಸರಕಾರಿ ಟ್ರಾನ್ಸಲೇಟರರೂ ಆದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದವು. ಕನ್ನಡ

ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದವು. ಪುಸ್ತಕಗಳ ಕೊರತೆ ಕಂಡು ಬಂದಾಗ ತುರಮರಿಯವರ ಕಡೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಕನ್ನಡ ಕ್ರಮಿಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದರು. ಈವರೆಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಿಕ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕೇವಲ ಮರಾಠಿ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಅನುವಾದಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇದನ್ನರಿತ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪಣ ತೊಟ್ಟರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡದ ಉದ್ದಾಮ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಗಂಗಾಧರ ತುರಮರಿಯವರ ಕೈಯಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ, ಶಿವಶರಣರ, ದಾಸರ ನೀತಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಿಕ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದರು.

ಇವರಂತೆಯೇ ಶಾಂತವೀರ ರಾಜದೇವ ಕಿತ್ತೂರು ಅವರು ಬೆಳಗಾವಿ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಅನಂತರ ಟ್ರೇನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು 'ರಾಜಶೇಖರ ವಿಳಾಸ'ದ ಆಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಬರೆದ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಗಂಗಾಧರ ತುರಮರಿಯವರು ಹಳೆಗನ್ನಡದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದ ಓದುಗರಿಗೆ ಮೊದಲು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟವರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಹಳೆಗನ್ನಡದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ಇವರು ಒಂದು ಹಳೆಗನ್ನಡ ನಿಘಂಟನ್ನು ಸಹ ಬರೆದರು. ಇದು ಹಳೆಗನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ನಿಘಂಟು. ಇದನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದವರು ಗಂಗಾಧರಯ್ಯನವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಇನಾಮು ಕೊಟ್ಟರು. ಇವರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದವರು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು.

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಕನ್ನಡ ಸೇವೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಇತರ ಸ್ನೇಹ ಬಳಗವೆಂದರೆ ವೀರಭದ್ರ ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ ಇವರು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕ್ರಮಿಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇವರು ಬೆಳಗಾವಿ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಮಾಸ್ಟರಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಗಡೆ ಮುನಿಸೀಫ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಾಸಾಗಿ, ಸಬ್ ಜಜ್‌ರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ವೆಂಕಟರಂಗೋ ಕಟ್ಟಿಯವರು ಕ್ರಮಿಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನಲ್ಲದೇ ಪದಾರ್ಥ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಅರೇಬಿಯನ್ ನೈಟ್ಸ್ ಇದರ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿದರು. ಭುಜಂಗರಾವ ಹುಯಿಲಗೋಳ ಅವರು ಟ್ರೇನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೇ ಭೂಗೋಲಶಾಸ್ತ್ರದ ಕುರಿತು ಪುಸ್ತಕ ಬರೆದರು.

ಪಾಂಡುರಂಗ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಪೇಟಕರ ಅವರು ಶಾಲಾ ಉಪಯೋಗಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಡಾ. ಯಿಗ್ಗರ್ ಅವರು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿಘಂಟುವಿಗೆ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಶೇಷೋ ರಾಮಚಂದ್ರ ಚುರಮರಿಯವರಂತೂ ಕಾಳಿದಾಸನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ 'ಶಾಕುಂತಲ' ನಾಟಕವನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದರು. ಈ ಲೇಖಕ ವೃಂದದ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಹಾಗೆ ಚುರಮರಿ ಶೇಷಗಿರಿಯರು ಕ್ರಿ.ಶ. 1871 ರಲ್ಲಿ ತಾವು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲದೇ ರೊದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಮತ್ತು ಬೀಳಗಿ ರುದ್ರಪ್ಪನವರು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿಯ ಸೇವೆಗೆ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿದರು. ಇವರ ಕನ್ನಡದ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ಮೇಲಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದು 'ಕನ್ನಡ ಬಳಗ'ದಂತೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡದ ಕಾಯಕವನ್ನು ಬಹಳ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಪಂಡಿತರು ರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮಠಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲಾಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಣೆ ಕಂಡಿವೆ.

ಈ ಕನ್ನಡ ಬಳಗದಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರಿಗೆ ಒಡನಾಡಿಗಳು, ಸಮಾನ

ಮನಷ್ಯರೂ, ಸಮಕಾಲೀನರೂ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸು ಕನ್ನಡಕ್ಕಾಗಿ, ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ಶ್ರಮಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದವರು. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಕಾಯಕದ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿ ತಮ್ಮ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಇವರ ಆಶಯ ಮರಾಠಿ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಅಜರಾಮರವಾಗಿರಬೇಕು. ಕನ್ನಡ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು ಎಂಬುದಾಗಿತ್ತು.

ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಹೆಚ್ಚಾದರು, ಓದುಗರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಆದರೆ ಕನ್ನಡದ ಅಚ್ಚುಕೂಟಗಳು, ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಗಳೂ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೊರಬರುತ್ತಿದ್ದವು. "ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಅಚ್ಚು ಕೂಟವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು ಮಾದನಶೆಟ್ಟಿ ಕಲ್ಯಾಣಪ್ಪನವರು, ಅನಂತರ ಹುಚ್ಚಯ್ಯ ವಿಭೂತಿಯವರು ಅಚ್ಚುಕೂಟವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ 'ಚಂದ್ರೋದಯ' ಎಂಬ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿದರು." ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೊರಬಂದವು.

ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಕನ್ನಡ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕರೆತಂದು ಅವರಿಂದ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು, ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಸಮಾನ ಮನಸ್ಕರಲ್ಲಿ ಕೈ ಕೆಳಗಿನವರಲ್ಲಿಯೂ ಓದುಗರಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಕನ್ನಡ ಅಚ್ಚುಕೂಟಗಳು ತಲೆದೋರಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕನ್ನಡ ಸೇವೆಗೆ ನಿಂತವು. ಈ ಮೇರೆಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ ಜೀವವೆಂದರೆ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು. ಅವರು ಈ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡದೇ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಸ್ವಭಾಷೆ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಭಾಷೆಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತ

ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಡು-ನುಡಿ ಇನ್ನೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಉಳಿದು ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅಚ್ಚುಕೂಟಗಳು ಬೇಕೆಂದು ಆಗಿನ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರ ಹೀಗಿದೆ ನೋಡಿ “ಕನ್ನಡ ಟ್ರಾನ್ಸಲೇಟರ್ ಗಂಗಾಧರಯ್ಯನವರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ನವನೀತದಂತ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವಿತಾ ಸಂಗ್ರಹದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಬಹು ಉಪಯುಕ್ತವಾದದ್ದರಿಂದ ಇದು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಛಾಪಿಸಲ್ಪಡುವುದೆಂದು ಕೋರುತ್ತೇನೆ. ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಚ್ಚು ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಇಡುವುದೆಂದೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಛಾಪಖಾನೆಯವರು ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ದೊರೆಗಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಎರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಆ ದೊರೆಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಛಾಪಖಾನೆಯವರು ಕನ್ನಡ ಅಚ್ಚುಕೂಟಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವಿಶ್ವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದಾಗ್ಯೂ ಅವು ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲೂ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲೆಂದು ಕೇಳಿ ಬಹುಖೇದಪಡುತ್ತೇವೆ. ಈ ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಅಚ್ಚು ಛಾಪಖಾನೆಯಾಗದ ಹೊರತು ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದಂತಹ ಪುಸ್ತಕಗಳಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಪುಸ್ತಕಗಳಾಗದ ಹೊರತು ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಂತ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣ ಕಾಣಬೇಕಾದರೆ, ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಸರಿಯಾದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸಿಗಬೇಕಾದರೆ ಅಚ್ಚುಕೂಟಗಳು ತಯಾರಾಗಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅವರ ಆಶೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡದ ನಿಸ್ಸೀಮ ಆರಾಧಕರಾಗಿದ್ದ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ

ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿ, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು.

ಈ ನೆಲದ ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ಏನೇ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳು ಬಂದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ಪತ್ರಗಳು, ವ್ಯವಹಾರಗಳು, ವರದಿ, ಸುತ್ತೋಲೆಗಳು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಗಾಗ ಬಳಸುವ ಕನ್ನಡವು ವಿಕೃತವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆಕಂಡ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೊಂದುಕೊಂಡರು. ಆಗಿನಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಹೊಳೆದಿದ್ದು ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಮನಗಂಡು ಅದನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಈ ಮೇಲಿನಂತೆ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳ ಕನ್ನಡ ಮಾಸ್ತರ ಜನರಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಪತ್ರಗಳನ್ನು, ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ನಿಮ್ಮಿಂದಲೇ ಬೆಳೆಯಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಕನ್ನಡದ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಬಾಳಣ್ಣ ಸೀಗೀಹಳ್ಳಿ. (1993). ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆ. ವೀರಶೈವ ಅಧ್ಯಯನ ಅಕಾಡೆಮಿ.
- ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ. (ಸಂ.). (1866, ಪೆಬ್ರುವರಿ). ಮಠಪತ್ರಿಕೆ. ಪುಸ್ತಕ-1, ಸಂಚಿಕೆ 11
- ಧಾರವಾಡಕರ, ರಾ. ಯ. (1975). ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದಯಕಾಲ. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.
- ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಫ.ಗು. (1951). ಅರವತ್ತು ಮೂರು ಶಿವಶರಣರ ಚರಿತ್ರೆಗಳು-ಭಾಗ 2. ಹಿತಚಿಂತಕ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್.

- ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಫ.ಗು. (1930). ಕ್ರೈ. ವಾ.
ಚಿನ್ನಬಸಪ್ಪ ಬಸಲಿಂಗಪ್ಪ ಧಾರವಾಡ ಇವರ
ಚರಿತ್ರೆಯು. ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ.
- ಹಂದ್ರಾಳ, ಮ. ಗು. (1987). ಕನ್ನಡ ದೀಪ.
ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚಿನ್ನಬಸಪ್ಪನವರ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ
ಸಮಿತಿ.
- ಸಿದ್ದಲಿಂಗ ದೇಸಾಯಿ. (ಸಂ.). (2007). ಫ.
ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪುಟ-12.
ವಚನ ಪಿತಾಮಹ ಡಾ.ಫ.ಗು.ಹಳಕಟ್ಟಿ
ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ. ಬಿ.ಎಲ್.ಡಿ.ಇ ಸಂಸ್ಥೆ.